

BOMBARDOVANIE NOVÝCH ZÁMKOV 7. A 14. OKTÓBRA 1944 A 14. MARCA 1945

ŠTEFAN ZUPKO

ZUPKO, Š.: Bombing of Nové Zámky on 7th and on 14th October 1944 and on 14th March 1945. *Vojenská história*, 4, 11, 2007, pp. 182 – 198, Bratislava.

The author belongs to Slovak amateur historians and he prepared a topic of air raids of American aviation to Nové Zámky. The author based the study of the tragic events on his own research of contemporary police reports, the study of the town chronicles, the papers of Roman-Catholic parish office in Nové Zámky, as well as preserved contemporary local press releases covering the air raids of American aviation to the town and its surroundings on 7th October 1944, 14th October 1944 and on 14th March 1945. He combined the results of his research with the facts from already mentioned study – Peter Kaššák a Marián Hrodegh: „Konečná zastávka: Slovensko!“ (*a translator's note: The last stop: Slovakia!*)

Military history. Slovakia. Second World War. Bombing of Slovakian territory by American Army.

OSLOBODENIE SLOVENSKA V ROKU 1945

V lete roku 1944 sa ČA (Červená armáda) prebojovala na hranice fašistami okupovaných štátov strednej a juhovýchodnej Európy. 29. augusta 1944 vypuklo SNP (Slovenské národné povstanie), 8. septembra 1944 jednotky 38. armády, ktorej súčasťou bol aj 1. čs. armádny zbor v ZSSR, rozvinuli operáciu, v rámci ktorej postupovali v smere Krasno – Dukliansky priesmyk – Prešov. Dňa 20. septembra 1944 3. horský zbor ČA dosiahol hlavný karpatský hrebeň a čs. štátnu hranicu a na druhý deň bola oslobodená prvá slovenská obec Kalinovo.

Dňa 6. októbra 1944 prekročil čs. štátnu hranicu 1. čs. armádny zbor v ZSSR a začala sa prvá etapa oslobodzovania Slovenska zo severovýchodu, východu, juhovýchodu a o niečo neskôr aj z juhu. Juhozápadné Slovensko oslobodzoval 2. ukrajinský front, ktorý v súčinnosti s 3. ukrajinským frontom obkľúčil silné nepriateľské vojenské zoskupenie v Budapešti. V rámci tejto operácie boli vybojované v decembri 1944 veľmi ťažké boje medzi riekami Ipeľ a Hron, v priestore približne Levice – Šahy – Štúrovo (vtedy Parkan). Spomenuté útvary tvorili severné rameno obkľúčenia Budapešti. Nemecké velenie sa pokúsilo o prielom tohto zovretia, ale útok bol odrazený. Rozhoreli sa mimoriadne urputné boje, predovšetkým tankových a streleckých útvarov a nemecký pokus o prielom bol definitívne odrazený 31. decembra 1944.

Druhá etapa oslobodzovania sa začala v januári 1945 prudkými bojmi na dolnom to-

ku rieky Hron. Dňa 6. januára 1945 zaútočila 6. gardová tanková a 7. gardová armáda ČA na 36 km širokom úseku medzi Hronom a sútokom Hrona s Dunajom v smere na Komárno a Nové Zámky. Po prudkých bojoch sa situácia v polovici januára stabilizovala. Nemecké vojsko to využilo a zaútočilo silou približne 400 tankov, z ktorých 104 bolo v bojoch vyradených, ďalej bolo zničených 86 samohybných diel a fašistické vojsko stratilo približne 5 000 mužov.

Nasledovala príprava na Bratislavsko-brniansku ofenzívu, ktorá sa začala 21. marca 1945 klamným úderom a 25. marca bola otvorená operácia v hlavnom smere úderu. Oslobodenie Nových Zámkov bolo vykonané v rámci tejto operácie a bolo zverené 6. gardovému jazdeckému zboru, ktorý sa v noci z 28. na 29. marec 1945 priblížil k mestu a po násilnom prechode rieky Nitry južne od Bánova (vtedy Bánovská Kesa) 29. marca ho oslobodil. Mesto však bolo v ruínach...

PRVÉ BOMBARDOVANIE NOVÝCH ZÁMKOV 7. OKTÓBRA 1944

Približovaním sa bojov od východu obyvatelia Nových Zámkov zažívali časté „letecké poplachy“, ale nepredpokladali, že by mesto malo nejaký veľký strategický význam. Navyše sa poľušovalo, že mesto sa vráti do hraníc bývalej ČSR a prezident Dr. Beneš nedopustí jeho bombardovanie, aj keď BBC upozorňovala na možnosť bombardovania Nových Zámkov. Mimochodom, za počúvanie zahraničného rozhlasu bol „pri zistení takej skutočnosti“ zaručený koncentračný tábor, s neistým návratom. Keďže v meste neboli žiadne významnejšie vojenské objekty ani vojsko sa tu nesústredovalo (okrem príležitostného prechodu vojakov cez mesto), stalo sa, že obyvatelia ohlasované „letecké poplachy“ nebrali veľmi vážne.

V sobotu, **7. októbra 1944**, o 12,31 h napoludnie sa rozozvučali sirény a ohlásili „letecký poplach“. Zakrátko bombardovacie lietadlá 15. leteckej armády USA prileteli smerom od Győru a Komárna. Ich kovové konštrukcie sa v jesennom slnku trblietali striebřistým leskom. Preleteli nad mestom, otočili sa a o malú chvíľu, začali dopadať a explodovať bomby. Bombardovanie v štyroch vlnách, s malými asi 10-minútovými prestávkami trvalo od 13.45 h do 15.05 h. Bombardovalo sa tzv. kobercovým náletom, hlavne železničné nádražie a okolie, pričom na prilahlé časti mesta dopadlo tiež niekoľko bômb. Bola zasiahnutá plynáreň, hotel Bláha, neďaleká Ľudová škola pri nádraží, železničiariska kolónia za Tromi mostmi a v centre mesta Majzonovo námestie (vtedy Malý rínek) a Neologická synagóga. Silne boli poškodené Turecká ulica, Korzo, Štefánikova ulica, Nitrianska a Komjatická ulica, Výpalisko atď. Hlavné námestie počas tohto bombardovania priamo zasiahnuté nebolo.

Systém kolají na železničnom nádraží bol rozvrátený, zničená bola budova železničnej stanice, výhrevňa, 40 rušňov, 1 370 osobných a nákladných železničných vagónov s tovarom, aj prázdnych. Na stanici a v okolí bolo napočítaných 364 kráterov. Zostalo mnoho mŕtvych, ranených a ľudí, ktorí sa jednoducho stratili... Z obyvateľov mesta sa podarilo identifikovať len 372 mŕtvych. Mnoho civilných osôb a vojakov sa nedalo identifikovať. Celková bilancia mŕtvych a ranených počas prvého bombardovania Nových Zámkov sa pohybuje okolo 2 000 osôb (podľa iného zdroja bolo napočítaných 712 mŕtvych). Mnoho obetí zostalo v zasypaných alebo zbúraných, málo odolných protileteckých krytoch a v pivniciach rodných domov, ktoré boli zavalené padajúcim murivom.

V publikácii *KONEČNÁ ZASTÁVKA SLOVENSKO* od autorov Petra Kaššáka a Mariána Hrodeggha v kapitole *Dva ciele na juhu – prvé bombardovanie Komárna a Nových Zámkov* sa na strane 101 uvádza:

„Na útoku na zoraďovací stanicu v Nových Zámkoch sa podieľalo 83 bombardérov B-17 patriacich k 5. BW (Bomb Wing, bombardovacie krídlo) a 82 Liberatorov dvoch skupín (464. a 465 BG, Bomb Group, bombardovacia skupina) začlenených do zostavy 55. BW. V čase medzi 13:53 až 14:30 hod. zhodili na mesto spolu 395,25 ton bômb z výšky 5 000 až 8 900 metrov. Stíhaciu ochranu im zabezpečilo 50 Mustangov 325. FG (Fighter group, stíhacia skupina).

Ako prvé sa nad svoj cieľ dostali dve skupiny vyzbrojené bombardérmi B-24 Liberator. Krátko po druhej hodine popoludní zhodili na mesto 805 kusov 250 kilogramových RDX bômb.

Operačný rozkaz číslo 200 pre 464. bombardovacia skupinu označoval za cieľ náletu dňa 7. októbra 1944 zoraďovací stanicu v Nových Zámkoch...

A na strane 102 je uvedené:

Po odlete Liberatorov na čas nastalo ticho, ktoré však netrvalo dlho. Jednotky 5. BW sa 7.10.1944 rozdelili do dvoch útočných Task Forces. (Útočná formácia.) Task Force Red letelo do oblasti Viedne. Task Force Blue zaútočilo na Nové Zámky. 463. BG zaútočila o sile trinásť bombardérov, 2. BG a 99. BG každá s osemnástimi strojmi, 97. BG vyčlenila päťnásť bombardérov a z 483. BG bombardovala tiež iba jedna peruť, o sile štrnásť strojov. Ďalších šesť strojov 483. skupiny sa oddelilo, aby nepozorovane pristáli na letisku Tri Duby.

Z útroch „lietajúcich pevností“ dopadlo na mesto v priebehu ôsmich minút v čase medzi 14:22 až 14:30 hod. 388 kusov 500-kilogramových RDX bômb o celkovej hmotnosti 180 ton a dokonalo dielo skazy započaté dvoma skupinami Liberatorov...

...V tom istom čase ako na Nové Zámky dopadali bomby z útroch bombardérov aj na Komárno.“

Okolo 15.00 h všetko stíchlo. Koniec leteckého poplachu bol oznámený o 15.30 h. Mesto ostalo bez elektrickej energie, lebo transformátory a vedenie boli úplne zničené. V mestskej časti obývanej Rómami, zvanej Péro (Pirító), ktoré bolo tiež úplne zničené, zostal nažive len jeden človek. Bolo potrebné ihneď povolať vojenské jednotky, ktoré postupne odstraňovali trosky, uvoľňovali ranených a vyberali mŕtvych zo zavalených objektov a protileteckých krytov. Mnoho mŕtvych nejavilo známky iného poranenia, len ako sa postupne dusili pod závalmi, si dorážali od bolesti prsty na rukách až do kosti. Nie je vylúčené, že sa snažili holými rukami vyslobodiť zo závalu. Mnohí obyvatelia zostali bez prístrešia a bez akéhokoľvek majetku. Kto mohol, odchádzal na vidiek k príbuzným alebo priateľom. Celé mesto sa ponorilo do nemého smútku. Pochovávalo sa už dva dni a nemalo to konca. Kto vedel, pomáhal vyrábať rakvy, ktorých bolo stále málo.

Letecká fotografia vyhotovená bezprostredne po skončení bombardovania, nám upresňuje niektoré údaje a presne ukazuje, kam dopadali bomby. Železničná stanica bola vo chvíli fotografovania snímky ešte zahalená dymom, preto dopady bômb priamo na koľajisko a zariadenia stanice nie sú viditeľné. Údaje na snímke sú nasledovné:

„Výsledky bombardovania Nových Zámkov 465 bombardovacou skupinou.

Poradie akcie 90, dátum 7. október 1944, čas 14.08

Zhodených bolo 384 kusov 500 lb (227 kg) leteckých bômb plnených trhavinou RDX (vysoko razantná trhavina hexogén), s oneskoreným nastavením zapalovačov, čiže s trhavým účinkom.

Jednotka: 55. bombardovacie krídlo.“

Podľa tejto leteckej snímky možno vyhodnotiť aj pravdepodobné počasie počas bombardovania. Bolo jasno, veľmi dobrá dohľadnosť nad 20 km, vietor (podľa unášaného dymu) vial slabý, z južného smeru. Pretože dym a prach v meste sa už rozplynul, je možné celkom

dobre identifikovať zásahy v mestskej zástavbe. Podľa tohto oficiálneho údajaja bolo zhodených samotnou 465. bombardovacou skupinou 384 trhavých bômb kalibru 227 kg, čo predstavuje 87,17 ton.

V oficiálnom policajnom hlásení z 9. októbra 1944 sa píše:

Novozámocké veliteľstvo maďarskej kráľovskej polície

Čís. 3074/194

Vec: Hlásenie škôd, spôsobených nepriateľským leteckým útokom, ktoré utrpelo okresné mesto Nové Zámky.

HLÁSENIE O ŠKODÁCH:

Letecký útok podniknutý proti okresnému mestu Nové Zámky bol zahájený 7. októbra 1944 v čase 13 hodín 45 minút. Trvanie leteckého útoku: 80 minút.

Trvanie poplachu dňa 7. októbra 1944 od 12. hod. 31. min. do 15. hod. 30. min.

Počet nepriateľských lietadiel: V jednotlivých vlnách 19 – 21 ťažkých bombardovacích lietadiel. Útok bol vykonaný v piatich vlnách. V čase útoku, respektíve počas poplachu, podľa tujajšieho zistenia, lietalo nad mestom 104 štvormotorových anglo-amerických ťažkých bombardovacích a 28 stíhacích lietadiel.

Druhy zhodených bômb: Trhacie, zápalné, plynové (chemické), svetelné atď.¹ Podozrivé výbušné predmety, hračky, neboli zhadzované. Zhodené bomby boli menších kalibrov, asi 100 – 200 kg. Odborný posudok nebol doteraz vykonaný, pre neprítomnosť odborníka.

Na územie mesta a jeho blízke okolie bolo podľa zistenia zhodených 6 – 700 bômb.

Na území mesta sa doteraz nachádza 51 nevybuchnutých bômb. Po skončení leteckého poplachu približne v 17.30 prostredníctvom kuriéra som žiadal telefonicky z Komárna na veliteľstve II. Maďarského kráľ. okrsku protiletadlovej obrany a od 35. úseku Ministerstva vojny, vyslanie pyrotechnika. Pyrotechnik sa doteraz nedostavil. Moju žiadosť som telegraficky zopakoval ráno 9. októbra 1944. Miesta nevybuchnutých bômb som dal označiť, a po odoslaní živých osôb som zakázal zdržiavať sa v blízkosti týchto bômb.

Rozsah škôd: a/Úplne vyhorelo 5 prízemných a 1 poschodová budova.

b/ Požiarom bola ťažko poškodená 1 poschodová budova.

c/Úplne bolo zničených 136 prízemných a 17 poschodových budov.

d/Ťažko bolo poškodených 133 prízemných a 8 poschodových budov, ktoré sú neobývateľné.

e/Lahké poškodenie, väčšinou poškodené strechy vplyvom tlakovej vlny utrpelo 70 budov.

Bez prístrešia zostalo asi 500 rodín, spolu 1200 – 1300 osôb. Podarilo sa na území mesta dočasne ubytovať všetkých, ktorí zostali bez prístrešia.

Počet mŕtvych bol doteraz stanovený na asi 100 mužov, 130 žien, 15 chlapcov do 16 rokov a 30 dievčat do 16 rokov.

V hlásení o škodách je aj 200 maďarských osôb, z toho 14 maďarských vojakov a 30 nemeckých vojakov. Pod ruínami, navršenou zeminou a troskami sa nachádzajúci mŕtvi uvoľňujú priebežne.

1 Použitie zápalných, chemických a dokonca osvetľovacích bômb vzhľadom na dennú dobu a stav počasia nebolo pravdepodobné. Následky bombardovania v obývanej časti mesta, dokumenty 465. bombardovacej skupiny túto domnienku potvrdzujú. Pravdepodobne boli použité len trhacie bomby hmotnosti 500 lb (227 kg), plnené RDX (hexogén)

Počet ťažko ranených: 134. Z toho 56 mužov, 45 žien, 15 chlapcov do 16 rokov a 9 dievčat do 16 rokov.

Počet ľahko ranených je asi 80 osôb.

Z ranených osôb sa podarilo umiestniť v nemocnici 83 osôb, ktoré sú aj súčasnosti v nemocnici.

Celkové vyčíslenie materiálnych škôd nebolo vykonané.

Útočiacie lietadlá sa žiaľ nedostali do palby protilietadlových zbraní. Na území okresného mesta Nové Zámky nebola postavená protilietadlová delostrelecká jednotka. Útok nepriateľa, bombardovanie sa vykonávalo z výšky asi 2000 – 3000 m. Strmhlavé útoky alebo útoky z malých výšok sa nevykonávali. Pristátie alebo pád nepriateľského lietadla na územie mesta a jeho okolia nebol zaznamenaný.

Nepriateľské bombardovanie bolo sústredené na železničné nádražie a jeho okolie, ktoré leží na severnom okraji mesta. Okrem toho 2 vlny zasiahli vnútornú časť mesta na 10 – 12 miestach. Počas bombardovania bolo v železničnom nádraží 15 vlakových súprav. Boli naložené uhlím, strelivom, obväzovým materiálom a nemeckým vojenským materiálom. Väčšina vlakových súprav zhorela účinkom bombardovania. Oheň spôsobila vlaková súprava oleja,² ktorá sa nachádzala v nádraží. Na hasenie požiaru som použil mne podriadené hasičské motorové striekačky, avšak napriek nedostatku vody a životu nebezpečnému opakovanému bombardovaniu sa podarilo zabrániť rozšíreniu požiaru. Pri hasení požiaru som dostal výpomoc po jednej motorovej striekačke zo Senca a Šurian.

Počet mŕtvych sa zvýšil z toho dôvodu, že výbuchy bômb všade zasypali pivnice prízemných domov, ktoré sa použili ako protiletacie kryty.

Stanovenie škôd a záchranné práce som po skončení bombardovania okamžite začal.

Oneskorené vyhľadávanie nevybuchnutých bômb zdržuje záchranné práce a odpratávanie ruín. Dodávka elektrickej energie bola v dôsledku bombardovania prerušená. Telefonické, telegrafické a poštové spojenie je prerušené.

Nové zámky 9. októbra 1944

Veliteľ mestskej protilietadlovej obrany

Dr. víťaz Lengyel István

M. král. policajný radca, a vedúci kapitanátu

DRUHÉ BOMBARDOVANIE 14. OKTÓBRA 1944

O týždeň neskôr, opäť v sobotu **14. októbra 1944** predpoludním sa ozvali sirény, hlásili letecký poplach. Chvíľu predtým hlásili z rádia, že od severu sa blížia nepriateľské bombardovacie lietadlá. A tak kto mohol, zobral si len osobné doklady a najcennejšie predmety a utekal do okolia, alebo do odolnejších úkrytov, ako boli napríklad katakomby pod Františkánskym kláštorom a podobne. Druhé ničenie mesta sa uskutočnilo v čase asi od 11.30 h do 12.30 h. Tento kobercový nálet bol určený už zničenému železničnému nádražiu a okoliu. Odhadovalo sa, že bolo zhodených opäť okolo 400 trhavých leteckých bômb s hmotnosťou 500 lb (227 kg). Škody boli relatívne menšie, lebo bomby často dopadali na už zničené objekty. Obyvatelia z veľkej časti už opustili mesto. Poučení z predošlého bombardovania, už sa neukrývali v málo odolných pivničných krytoch alebo kráteroch, ale utekali do polí, čo najďalej od budov a objektov v meste. Priame zásahy boli zaznamenané v priestore pred že-

2 Išlo pravdepodobne o palivo, alebo ropu.

lezničnou stanicou a na uliciach G. Bethlena, Cyrilometodejskej, T.G. Masaryka, SNP atď. Napočítaných bolo približne 400 mŕtvych.

Otvorme opäť publikáciu *KONEČNÁ ZASTÁVKA SLOVENSKO* a na strane 137 a 138 v kapitole *Jeseň 1944* si môžeme prečítať opis tejto udalosti takpovediac z druhej strany:

„Strategické letectvo umiestnené v Taliansku vyslalo do vzduchu dňa 14. októbra 1944 spolu 215 bombardérov B-17, 412 sesterských B-24, so sprievodom 232 stíhacích P-51 a 168 P-38. Úlohou bolo pokračovať v ochromovaní produkcie pohonných hmôt útokmi na rafinérie v Odertale a Blechhammeri. Blechhammer – Sever mal podľa Spojencov v tom čase odhadovanú mesačnú produkciu 10 000 ton produktov a Odertal produkoval údajne 7000 ton ropných produktov. Ďalšími cieľmi boli stanica a most v Maribore v Južoslávii. Blechhammer – Sever bol určený ako cieľ posádkam 215 bombardérov B-17, z ktorých iba 98 zaútočilo na svoj cieľ zhodnotením 242,75 ton bômb. Ostatné stroje sa odklonili a zaútočili na sekundárne alebo príležitostné ciele ako Nové Zámky, Bratislava a Komárno na Slovensku, vojenské budovy v meste Ugod a priemyselná oblasť Borzavar v Maďarsku. Na Odertal vzlietlo 241 bombardérov Liberator s posádkami 15.USAAF, avšak iba 81 bombardérov sa dostavilo nad svoj primárny cieľ a ich posádky zhodili na rafinériu 183,75 ton bômb. Aj v tomto prípade posádky zvyšného počtu Liberatorov zaútočili na ciele ako Bratislava, Nové Zámky, Komárno – Komárom, popísané nižšie. Štyridsaťsedem z 56 pôvodne vyslaných B-24 bombardovalo Mariborský most a šesť B-24 poctilo svojou návštevou mariborskú zoraďovaciu stanicu.

Ako sme spomenuli, tri mestá na Slovensku sa cieľmi bombardérov po tom, čo sa posádky muselo odvrátiť pre nepriazeň počasia od svojich primárnych cieľov. 463. bombardovacia skupina za účasti tridsiatich troch bombardérov B-17 bombardovala s výborným výsledkom Nové Zámky (Mission No. 118). Jej posádky zhodili na cieľ spolu 96 ton bômb v rozmedzí troch minút od 11:30 do 11:33 hod. V oblasti cieľa bola pozorovaná malá koncentrácia zásahov na trati, vozňoch a dielňach v centrálnej časti nádražia. Západný koniec utrpel len slabšie zásahy, avšak východ stanice dostal takmer plný zásah. Už poškodená staničná budova a depo boli opäť zasiahnuté. Zasiahnutá bola aj malá industriálna oblasť na severozápade od depa lokomotív a prilahlé obytné štvrte.

Ďalších šesťnásť Liberatorov doposiaľ nezistenej bombardovacej skupiny zhodilo svoje bomby taktiež na stanicu v Nových Zámokoch, za účasti dvoch bombardérov B-24 od 461. BG, ktorých bomby, primrznuté k závesom nevypadli nad Bratislavou. Stalo sa tak o 12 : 18 hod.

Druhá bombardovacia skupina v rámci svojej dvestodevätidesiatej misie mala o sile tridsaťšesť bombardérov B-17 napadnúť rafinériu Blechhammer – Sever. Avšak kvôli nepriaznivému počasiu nad cieľom sa posádky rozhodli bombardovať príležitostné ciele. Päť bombardérov zhodilo bomby na zoraďovaciu stanicu v Komárne, avšak bez úspechu. Zasiahli iba obytnú časť na juhovýchod od stanice.

Cieľom stotridsiatej misie 465. BG sa stal železničný most v Komárne a príležitostné ciele. Dvadsaťosem bombardérov, nesúcich 58,5 ton vysoko explozívnych bômb, zhodilo svoj náklad s dobrým výsledkom. Nemeckí obrancovia sa nezmohli na výraznejší odpor.“

Po troch dňoch miestna tlač opisovala toto bombardovanie takto:

„Bedákanie, chrčanie, volanie o pomoc, prach, ničenie na celej čiare... Namiesto starodávnych pamätihodných budov Nových Zámokov nachádzame prachom pokryté rumovisko. Staré povestné námestie patrí už minulosti... Spolu s ním patrí minulosti mnoho, mnoho iného, čo nám, Novozámčanom, bolo také milé a krásne... Celé mesto je jedna nemá sústrasť... Smútok

nepatrí osobám, žiaľ je spoločný. Pochováva sa už dva dni... a nechce to mať konca. Míňajú sa rakvy, dvíhajú sa hroby, zo zeme vyrastá stále viac náhrobkov, aby čnejúc k nebesiam žalovali barbarizmus kultúrneho Západu.

Nové Zámky 17. októbra 1944.“

Dôsledky bombardovania železničnej stanice v októbri 1944

Na železničnú stanicu dopadlo asi 600 trhavých bômb s hmotnosťou 500 lb (227 kg), plnených silnou trhavinou hexogén – RDX. Zo stanice zostala spleť skrúteného železa a ruiny. Bolo zničených 40 parných rušňov, 1 370 osobných a nákladných železničných vagónov, boli úplne zničené rušňové a vozňové depo a z prijímacej stanice (v tom čase väčšej ako bola Bratislavská) zostala len hromada rozmetaných tehál a ťažko poškodená hlavná budova. Bolo zničené elektrické manipulačné zariadenie, hlavne výhybky a návěstidlá. V priestore areálu stanice zostalo veľké množstvo mimoriadne hlbokých kráterov. (Poznámka: Bol to dôsledok časovaného nastavenia zapalovačov a použitie silnej trhaviny RDX.) Telá cestujúcich, rôzny tovar, predmety, munícia boli rozmetané do okruhu 500 m od stanice a boli pokryté horiacimi troskami. Koľajisko bolo akoby preorané ohromným pluhom a zhorené trosky vagónov boli pokrútené a poprevracané cez seba.

Zo staničných objektov zostal stáť len vodojem. Po bombardovaní bola ochromená železničná doprava počas 12 dní. Medzi Komárnom a Novými Zámkami bola len čiastočne obnovená preprava najpotrebnejšieho tovaru a medzi Budapešťou a Novými Zámkami zostalo stáť 60 vlakových súprav.

Maďarské železnice MÁV (Magyar állami vasút) obnovili v koľajisti núdzovo len niekoľko koľají pre prechod vlakov, ale aj tieto vytrhali a zničili ustupujúce nemecké jednotky.

TRETIE BOMBARDOVANIE 14. MARCA 1945

Tretie ničivé bombardovanie zažilo mesto **14. marca 1945**. Toto bombardovanie v čase od 13.10 h do 14.10 h v štyroch vlnách zničilo najstaršie historické stavby z obdobia druhej pevnosti. Bombardovanie vykonali štvormotorové ťažké bombardovacie lietadlá B-24 Liberator 464. BG, 460. BG, 465. BG a 485. BG42 15. LA USA, z talianskych leteckých základní Spinazzola, Pantanella a Venosa. Najväčšie škody boli spôsobené na Hlavnom námestí a okolitých objektoch. Bola zničená Mestská radnica, pod rumoviskami ktorej zahynulo 14 zamestnancov pri výkone služby. Priamy zásah dostal hotel Zlatý lev, kde boli zničené, alebo sa následne stratili listiny a predmety mimoriadneho historického významu zo zbierok miestneho múzea a Kurzweilov dom (dnes Dom kultúry Kovák). V ruinách hotela Zlatý lev našlo smrť aj mnoho mladých dievčat odvlčených Nemcami z Ukrajiny na práce v Nemecku, ktoré boli pred ďalším transportom ubytované v tomto hoteli. Bombardovaním bol zničený aj arcibiskupský palác, bývalé sídlo tureckých pašov a Františka II. Rákociho a kostol reformovanej cirkvi. Obytná časť za radnicou sa podobala mŕtvej kamennej púšti. Podľa dobového odhadu, asi 700 kusov 500 lb (227 kg) trhavých bômb dopadlo na Hlavné námestie, Michalskú baštu, Bernolákovo námestie, Žerotínovú baštu, na ulice Turecká, Medderská, Slovenská, Petófiho, G. Czuczora, Vajanského, Majzonovo námestie a príslušné okolie, alebo objekty. Boli zničené, alebo poškodené mnohé verejné budovy, obytné domy, kostoly, mosty aj hrádza rieky Nitry.

Podľa prehľadu bojovej činnosti 465. bombardovacej skupiny, rok 1945, *Mission List 465th*

BG, 160. bojová úloha, bombardovanie Nových Zámkov dňa 14. marca 1945 bola vykonaná 42 bombardovacími lietadlami, z ktorých 30 B-24 Liberator nad cieľ doletel a bombardoval a 12 lietadiel úlohu nesplnilo.

V už uvedenej publikácii *KONEČNÁ ZASTÁVKA SLOVENSKO* sa v kapitole *Smolná tri-nástka II.* na stranách 214 a 215 uvádza:

„Druhým cieľom na Slovensku sa dňa 14. marca 1945 stala zoraďovacia stanica v meste Nové Zámky. Svoje bomby zhodilo kompletne 55. bombardovacie krídlo.

464. BG vyslala do vzduchu 42 bombardérov B-24 Liberator, ktoré sa rozdelili na dve útočné uskupenia, obe smerujúce na zoraďovaciu stanicu v meste Nové Zámky...

...Posádka v bombardéri B-24H 42-94878 „Pensy Belle“ musela predčasne ukončiť akciu, odhodiť bomby do Jadrana a predčasne pristáť na základni v Prkos v Juhoslávii...

...Približne o 13:08 hod. zhodilo šesťnásť bombardérov Red Force 39,75 ton bômb nasledovaných o 13:11 hod. dvanástimi strojmi Blue Force. Red Force zasiahlo okrajovú časť stanice, avšak Blue Force sa minulo cieľa asi o kilometer a jeho posádky zasiahli centrum mesta.

...Počas letu späť posádka Lt.(Lieutenant, poručík) D. Bahnsena na stroji B-24L 44-49731 „Hoosier Pete“ zistila, že nemá dostatok paliva na cestu späť. Zamierili preto k letisku Pécs, kde už bola zóna oslobodená červenou armádou...

460. BG sa podľa správy 464.BG opäť oneskorila. Do akcie proti Novým Zámkom vyslala 41 bombardérov Liberator, ktoré sa rozdelili do dvoch útočných zoskupení – Red Force a Blue Force. Red Force tvorilo 21 bombardérov, ktoré vzlietli o 08:40 hod., nasledované dvadsiatimi bombardérmi Blue Force, z ktorých prvý vzlietol o 09:51 hod. Všetky zo základne Spinazzola.

Ako prvé sa nad primárny cieľ dostali bombardéry Red Force. Posádky devätnástich bombardérov zhodili na cieľ 47,5 tony bômb o 13:33 hod. Aj napriek oblačnosti pokrývajúcej oblohu zo 4/10 bol cieľ pozitívne identifikovaný a bombardovanie prebehlo vizuálnou metódou bez použitia radaru.

Oneskorené Blue Force o sile devätnástich bombardérov po prilete nad Nové Zámky už našlo cieľ kompletne zahalený oblačnosťou a preto presmerovali svoj útok na náhradný a neskôr príležitostný cieľ, ktorým bola stanica v meste Szobathely. Ani tu však neboli poveternostné podmienky priaznivé, a tak sa po neúspešnom pokuse bombardovať stanicu v Záhrebe vrátilo 15 bombardérov Blue Force so svojimi bombami na palubách na základňu. Tri stroje odhodili bomby do Jadranského mora a jeden stroj po problémoch s motormi odhodil núdzovo svoj smrtonosný náklad nad Juhosláviu a posádka opustila palubu na padákoch.

Na základni Pantanella sa ukončila presne o 08:56 hod. procedúra štartu 42 bombardérov B-24 patriacich 465. BG. Cieľom posádok bola taktiež zoraďovacia stanica Nové Zámky. Formácia sa rozdelila do dvoch Forces. Nálet uskutočnila skupina samostatne po jednotlivých bojových zoskupeniach. Nad cieľ doletelo tridsať bombardérov, ktoré medzi 13:31 až 13:33 hod. zhodili na cieľ 72,5 tony 250 kg bômb z výšky 6500 metrov... Bomby dopadli prevážne na severozápadnom konci cieľa s päťnástimi až dvadsiatimi zásahmi na koľajisku.

Dvanásť posádok 465. BG nesplnilo úlohu...

..Zo základne Venosa vzlietlo o 09:14 hod. tridsaťosem bombardérov B-24 patriacich 485. bombardovacej skupine s úlohou bombardovať zoraďovaciu stanicu v meste Nové Zámky...Päť bombardérov sa predčasne muselo vrátiť domov...

485. BG bola nad Novými Zámkami ako posledná. Posádky sedemnástich bombardérov Blue Force doleteli nad cieľ o 13:51 hod. a zhodili na neho štyridsaťdva ton 250 kg RDX bômb z výšky 6500 metrov. Druhá vlna bombardérov 485. BG tvorená šesťnástimi strojmi Red Force dorazila nad cieľ o 14:13 hod. a z útrobov jedenástich bombardérov sa na stanicu v Nových

Zámkoch vyvalilo 27,5 ton bômb. Box „C“ uskupenia Red Force nebol schopný identifikovať cieľ a nezhodil svoje bomby. Bomby Blue Force dopadli na severozápadný koniec stanice a Red Force svojimi bombami pokrylo juhovýchodnú časť stanice. Flak nad cieľom zanedbateľne poškodil šesť bombardérov.“

Mŕtvych ráтали podľa zvyškov nájdených tiel, alebo len ich častí. O identifikácii sa väčšinou nedalo hovoriť. Mŕtvolky boli aj pod troskami zničených domov. Uvoľňovacie čaty ich vyhrabávali a odkladali na určené miesta. Vedenie mesta prikázalo vyrábať rakvy a dodávať ich zadarmo na pohrebné účely. Už dochádzali aj dosky pre rakvy. Aj laty z oplotenia štadióna sa museli použiť na rakvy. Pochovávalo sa opäť niekoľko dní, na cintoríne sv. Jozefa, dnešný centrálny cintorín.

Následkom povolávania, deportácií a likvidácie antifašistov poklesol počet obyvateľov vo februári 1945 na 13 400 osôb a po treťom bombardovaní 14. marca 1945 tento stav klesol až na 9 850 osôb. Po návrate obyvateľov, ktorí prežili vojnové útrapy, sa v decembri 1945 zvýšil počet na 15 043 osôb.

Prvé a druhé bombardovanie je možné čiastočne vysvetliť snahou o vyradenie dôležitého železničného uzla v prifrontovej oblasti z činnosti. Tretie bombardovanie, ktoré postihlo predovšetkým centrum mesta, je ťažko vysvetliteľné, nakoľko železničná stanica už bola zničená, v meste nebolo žiadne veľké sústredenie vojsk a oslobodenie mesta ČA bolo otázkou dvoch týždňov. Takže pre takú akciu v danej dobe a v danom priestore, už neboli žiadne takticko-operačné dôvody.

Nasledujúci deň po oslobodení 30. marca 1945 nastúpilo 400 železničiarov do práce a začala sa obnova najpotrebnejšieho koľajiska a jeho zariadení. Vďaka týmto železničiarom bola železničná doprava síce provizórne, ale otvorená už 1. mája 1945. Núdzová budova železničnej stanice potom musela slúžiť plných 20 nasledujúcich rokov.

Havária bombardovacieho lietadla **B-24L Liberator**, výrobné číslo 44-49085, dňa 14. marca 1945. Lietadlo bolo po akcii ohlásené ako nezvestné.

Jednotka: 15th Air Force, 465th Bomb Group, 781th Bomb Squadron (15. letecká armáda USA, 465 bombardovacia skupina, 781 bombardovacia peruť.)

Posádka: veliteľ lietadla npor. Robert E. Martz
druhý pilot por. Wiliam A. Bradley
navigátor por. Lester Hershey
bombometčík por. Peter P. Renzo
radarový operátor por. Herbert M. Wolle
palubný technik technik-čatár Vincent A. Beeson
radista technik-čatár George M. Smith
zadný strelec strelec-čatár Wiliam J. Brannon
horný strelec strelec-čatár Willis M. DeForest
predný strelec strelec-čatár Edward Dworetzky
bočný strelec strelec-čatár Joseph A. Gallelli

Lietadlo B-24 Liberator verzie L po odhodení bômb na železničné nádražie Nové Zámky bolo 14. marca 1945 o 13.35 h protilietadlovým granátom zasiahnuté do kabíny pilotov z pravej strany. V bombovej šachte vypukol požiar. Neovládateľné, horiace lietadlo s pracujúcimi motormi klesalo z výšky asi 7 000 stôp (2 130 m) spočiatku pomalšie, postupne pre-

šlo do strmšieho klesania a južne od mesta narazilo do zeme. Podľa spomienok niektorých miestnych pamätníkov dopadlo neďaleko obce Bajč, asi 8 km južne od železničnej stanice Nové Zámky. Katastrofu lietadla prežil len palubný technik-čatár V. A. Beeson, ktorého spomienky sú uvedené v už spomínanej publikácii Petra Kaššáka a Mariána Hrodeggha *KONEČNÁ ZASTÁVKA SLOVENSKO* na stranách 216 a 217, z ktorých vyberáme:

„...Nad cieľom nás začal ostreľovať flak. Nebol intenzívny, ale zato presný. Zadný strelec hlásil, že explózie granátov flaku nás prenasledujú. Vtedy sme zrazu začuli tri explózie, pričom posledná bola asi dva metre za chvostom. A ďalšia už „sadla“ presne. Zasiahla náš Liberátor presne pod pilotovú sedačku. Medzitým sme ale odhodili svoje bomby a boli sme pripravení na otáčací manéver doprava. Na palube vzplanul malý požiar na mieste pilota. Letným pohľadom som uvidel pilotove mŕtve telo na sedadle, respektíve to, čo z neho zostalo a prúdy krvi. Aktivoval som alarm, zatiaľ čo sa druhý pilot Lt. Bradley snažil udržať bombardér pod kontrolou. Motory boli neovládateľné a vrtule sa točili na plné otáčky. Zrazu sa stroj nečakane zvrtol doľava a zakolísal sa. Hoci som nemal priamy rozkaz na opustenie paluby, schmatol som padák, upevnil popruhy a zamieril k bombovnici. Pred výskokom som Lt. Renza; držal padák v jednej ruke a topánky v druhej. Nemal však nasadenú kyslíkovú masku. Zrazu sa lietadlo zastavilo vo vzduchu a nastalo hrobové ticho. Sediac na lávke vedúcej cez bombovnicu, prevalil som sa von a padal chvíľu voľným pádom. V zmätku som si nasadil padák opačne a namiesto na pravej strane som mal otváranie na ľavej. Keď som svoju chybu zistil, zatiahol som a padák sa na moje šťastie otvoril. Počas voľného pádu som musel padať v pozícii na chrbte, pretože som pred sebou neustále videl náš bombardér. Točil sa v kruhoch. Krátko na to, ako sa môj padák otvoril, som počul strelbu z ručných zbraní zo zeme. Taktiež som počul krik ľudí a štekot psov. Na západ odo mňa som videl dym a plamene z malého mesta, ktoré sme práve bombardovali. Dopad nášho bombardéru som však už nevidel.

Pristál som v malom krovisku. Rýchlo som sa zošmykol z kríkov na zem a utekal k neďalekej aleji a ukryl sa za kmeň stromu. Potom som začul krik, otočil sa a uvidel civilistov, ako sa pazerajú a ukazujú na mňa. Zajali ma a viedli k miestu, kde bol môj padák. Na krk mi dali slučku z popruhov padáku a chceli ma obesiť na strome. Našťastie sa objavil nemecký vojak a vydobil si pozornosť výstrelom z pištole. Prešli sme niekoľko poličok a potom ma zavreli v chatrči bez okien. Asi po hodine sa objavil Nmec hovoriaci po anglicky a pýtal sa ma na zvyšok posádky. Zaujímalo ich, koľko nás bolo v posádke. Keďže sa stmievalo, zaviezli ma do mesta Pápa, kde ma zavreli do civilnej väznice. Tu som zotrval sedem dní. Odtiaľ sme zamierili do Bratislavy, Viedne a nakoniec som bol uväznený v tábore v Norimberku.“

Ďalej sa uvádza, že: „Zvyšným jedenástim letcom posádky Lt. Martza sa nepodarilo opustiť horiaci a padajúci bombardér a zahynuli na palube zásahom flaku alebo pri dopade bombardéru na zem v Nových Zámkoch.³ Stroj sa zaryl hlboko do zeme a v jeho troskách sa našlo šesť tiel. Traja letci ležali bez známok života v blízkosti miesta dopadu a štvrtý bol nájdený v neďalekom kukuričnom strnisku. Ten bol podľa „psej známky“ identifikovaný ako Lester Hershey. O poslednom jedenástom letcovi nie je zmienka. Niektorí svedkovia si spomínajú na ohorené pozostatky človeka v kabíne akoby sediaceho za riadením. Mohlo sa jednať o jedenásteho člena posádky, pilota Martza. Všetky telá boli pochované správcom cintorína Jozefom Molnárom..

Po vojne dňa 2. októbra 1946 bola v Nových Zámkoch prevezená exhumácia jedenástich amerických letcov. Ich identifikácia na mieste nebola prevezená...

...Ich ostatky boli prevezené na Americké cintoríny v mestách St. Avold, Francúzsko a Neupre v Belgicku.“

SMUTNÁ BILANCIA

Počas troch bombardovaní Nových Zámkov v roku 1944 a 1945 bolo usmrtených približne 4 000 osôb, zväčša civilných, z ktorých časť tvorili obyvatelia mesta. Odhaduje sa, že priamych obyvateľov mesta bolo usmrtených asi 1 500. Presný počet nebolo možné nikdy určiť.

Pred prvým bombardovaním stálo v meste okrem administratívnych budov a spoločenských objektov 3 394 domov, v ktorých bolo 6 368 bytov. Zasiiahnutých bolo 2 023 domov, z toho 546 domov bolo úplne zničených, 807 neopraviteľných, neskôr zbúraných a 670 bolo opraviteľných. Zo 6 368 bytov bolo úplne zničených 994, neopraviteľných 1 152 a poškodených, ale opraviteľných bolo 1 148. Bez prístrešia zostalo 5 828 obyvateľov mesta. Z toho počtu bolo 2 271 mužov, 2 154 žien a 1 403 detí.

Škody spôsobené na železničnej stanici sú rámcovo uvedené vyššie, v stati „Druhé bombardovanie.“

Mesto zostalo bez možnosti ubytovania, nakoľko všetky hotely, kaviarne a hostince boli zničené.

Bola zničená mestská učtáreň, vrátane kníh, denníkov a iného dôležitého spisového materiálu mesta.

Hotel Zlatý lev, niekdajšie sídlo hradného kapitána, dostal priamy zásah. V pivničných priestoroch prišli o život Ukrajinky, ktoré sem odvieкло fašistické vojsko na práce. V tejto budove boli zničené priamo, alebo sa následne stratili listiny a predmety mimoriadneho historického významu zo zbierok miestneho múzea. Táto budova už nebola obnovená.

Vojnové škody, ktoré boli priebežne spísané, boli najprv vyčíslené vo vtedajšej maďarskej mene Pengő v hodnote k 1.9.1944 a stanovená suma bola 177 mil. Pő Z toho nemovitosti predstavovali 130 mil. Pő a movitosti 47 mil. Pő. Po ich prepočte na Kčs z roku 1945 pri kurze 1 : 6 bola hodnota škôd vyčíslená na 1,062 mld. Kčs. Na Nové Zámky bolo zhodnotených počas troch náletov v roku 1944 a 1945 približne do 1 200 trhavých bômb o hmotnosti 500 lb, 227 kg.

Posledná smutná epizóda. Nemecké vojsko pripravovalo pred prechodom frontu odsun práceschopných mužov na práce do Nemecka. Proti tomu bola zorganizovaná demonštrácia, ktorej sa zúčastnilo asi 400 žien. Demonštrantky postupovali z Hlavného námestia k budove gymnázia, kde boli sústredení muži. Prichádzajúce ženy zastavili stráže palbou z ručných zbraní. Jedna žena bola zabitá a niekoľko ich bolo zranených. A to iba pár dní pred koncom vojny...

Materiálne škody. Len oprava, presnejšie znovu postavenie mestskej radnice, bola predbežne vykalkulovaná na 25 mil. Kčs.

„Správna komisia v Nových Zámkoch“ na svojom zasadnutí 24. septembra 1945 pod č. 11.347/1945 adm. žiadala od SNR pomoc, potrebnú na zabezpečenie životných potrieb na zimu, k reštaurovaniu živností, podnikania, hospodárstva a k výstavbe mosta. Na predbežnú výpomoc bolo potrebných 60 mil. Kčs a žiadala sa bezúročná, alebo nízko úročná pôžička na obnovu obytných domov 40 – 60 mil. Kčs.

Sú všeobecne známe názvy miest, ktorých obyvatelia prežili najväčšie hrôzy bombardovania. Vieme, kde leží Guernica (Gernica 1937), Coventry (1940 380 mŕtvych), Drážďany (1945 asi 35 000 mŕtvych), sú známe zábery Stalingradu (dnes Volgograd), Berlína atď. Ale málo sa vie, že Nové Zámky boli počas troch bombardovaní v roku 1944 a dva týždne pred oslobodením v roku 1945 najviac poškodeným mestom na území bývalej ČSR. V Nových Zámkoch prišlo o život do 4 000 osôb...

O skutočných operačno-taktických cieľoch týchto bombardovaní môžeme vysloviť len niekoľko hypotéz, ale tie nám asi neodhalia skutočnú pravdu. Tá je ukrytá v archívoch, kam zatiaľ nemáme prístup.

Zoznam identifikovaných obetí mesta počas bombardovaní mesta v októbri 1944

Ficza Ferenc	Zsigra György	Virányos Bálint
Bencze Mária	László Ferenc	Csiffáry Irma
Nagy Zoltán	Remenár Jozefína	Pintér Lajos
Szombath Ilona	Bajerle Hermin	Benkó Veronika
Dobossy Dénes Márton	Bihari Péter	Viola Mihály
Lelovics Károly	Bihari Jozefa	Vilóa Mihály junior
Forró Julia	Szucharda Rezső	Deczi Anna
Csontos Adorján	Osztatni Mária	Melis Julianna
Erdész Imre	Jablenszik Ferenc	Szoller János
Ivicsics István	Fernczy Edit	Stancz Géza
Talacs Mária	Gadány Péter László	Stancz Ernő
Ember Mária	Ledvina Sarolta	Szokolovszky János
Hlavacska Ferenc	Zimmermann Mária	Hlavacska János
Fabó Ilona	Verseghy Julia	Csaszny Ferenc
Fabó István	Horváth Emma	Verseghy István
Schindler György	Csomor Gizella	Dobcsányi József
Fabián Ilona	Pálinkás Valéria	Perina Sándor
Blaskovics Ferenc	Farkas Antal	Gondzsala Béla
Mancsuska János	Gondzsala Irén	Szuchi József
Kondicz Ferenc	Gondzsala János	Zamarócy Kamilla
Hornyik Lajos	Husvéth Alajos	Bratkó Karolin
Takács Rozália	Málnási József Béla	Ribár Franciska
Dobony Imre	Járó Dezső	Király Pál
Szabó Edit	Hajdú Irén	Virágh János
Kukán István	Dobó Mária	Mellen Margit
Skrobák Mária	Buús Mária	Kollárik Sándor
Kukán József	Gulis Julianna	Gajdosík Menyhárt
Riedl Mária	Bogyó Vilma	Czuczor Ilona
Krászny Lajos	Stancz Ernő	Kurucz Vilma
Leviczky István	Stancz Margit	Paska Etus
Leviczky Éva	Stancz László	Paska István
Merész Mária	Stancz Károly	Novák Anna
Merész Edit	Stancz Erzsébet	Jablesnik Ferenc
Reinhoffer Sarolta	Stancz József	Liszowskij Wladimir
Reinhoffer Mária	Stancz Terézia	Liszovskaja Alexandra.
Rácz Ferenc	Németh Anna	Nagy Lajos
Szabó Julianna	Soós Julia	Józsik Anna
Szuchanyi Ilona	Bozsik Ilona	Németh Mária Magdaléna
Varga Júlia	Szabó Magdolna	Németh Anna
Rácz Mária	Nagy Margit	Sztrecskó Márton
Katona Béla	Vigha Emma	Nagy Katalin

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Taar Ernő	Laboda Ilonka	Simonek Katalin
Petrányi István	Laboda Irén	Takács Rozália
Csacskó Ilona	Kupcsek Mária	Gergely Tibor
Csacskó Sándor	Salamon Gabriella	Agh István
Bombicz Kálmán	Dr. Rátz István	Palotás József
Vasek Erzsébet	Lévárdy István	Dr. Csongár Andor
Szalay Anna	Mészáros Mária	Csongár Irma
Bartal Emerencia	Ruzsicska Magdolna	Mindák Istvánné
Csaszny Ilona	Hirschmann Karolin	Bisztika Emilia
Dubány Erzsébet	Bencze Erzsébert	Hindy Mária
Dudás Károly	Kurucz Mária	Dobrocányi Anna
Dudás Ernő	Druga Mária	Rostás Péter
Fitus Dezső	Druga Katalin	Pálenik Erzsébet
Fitus Klára	Balla Lajos	Melisko György
Janics Mária	Gajdosik Margit	Lehotkay Rozália
Janics Ilona	Simonek Ferenc	Mayer József
Tóth Ilona	Masicza Ilona	Pápes Anna
Viszkocsil Katalin	Füle Irén	Virsik Géza
Kádek Hedviga	Mindák István	Csernák Rozália
Kiss József	Góg Ilona	Ticsina Ilona
Grznár József	Malik Katalin	Manczeják Anna
Osvald Vilma	Malik László	Kurucz Anna
Gondzsala Ernő	Malik János	Kurucz László
Papp Béla	Czuczor Julia	Kurucz András
Papp Erzsébet	Czuczor Rozália	Kurucz József
Papp Béla	Rontó Gizella	Safranek Ilona
Albertchovich Erzsébet	Czittel Margit	Safranek Edéné
Tóth Regina	Szlávy Rezső	Ondrejka Veronika
Angyal Antal	Taraczközi Ida	Ondrejka Stefánia
Angyal Mária	Rogánszky György	Valkovics Mária
Angyal Katalin	Oláh Anna	Janics Ferenc
Angyal Anna Gizella	Major Mária	Janics Erzsébet
Lencz Vilma	Keszely Ilona	Janics László
Jurkovics Vincencia	Pekarik Valéria	Agh Mária
Macso Jakab	Pekarik Magdolna	Szapu Ferenc
Sopronyi Ilona	Csaszny László	Dobos Margit
Mayer József	Lelovics Károly	Gáspár Ilona
Druga László	Borka Elemér	Gáspár József
Polyák Béla	Weiner Kató	Gáspár Mihály
Mészáros Anna	Vankó Gyula	Gáspár Mária
Szucharda Matild	Tóth Erzsébet	Zabojník Rozália
Juhász Ilona	Pálmai Zoltán	Zsilka Borbália
Paizs Eva	Beták István	Szekeres Ferenc
Balogh Erzsébet	Kecskés Veronika	Glogasz Julianna
Zsigrá Mária	Gillitsch Anna	

„A bombatámadás következtében meghaltak anyakönyvezése hiányos, egyesek személyla-

zonosága megálapítható nem volt; mások meghalottak, de tesküket megtalálni nem lehetett, ezért hiányzik a temetésre vonatkozó rubrikák kitöltése.

Lezárva 1944 dec. 31.“

Preklad: „*Údaje v matrike o mŕtvych v dôsledku bombardovania sú miestami nedosta-
točné, určenie totožnosti niektorých osôb nebolo možné; ďalšie telá sa nenašli, preto chýbajú
v matrike údaje potrebné na vyplnenie patričných rubrik v matrike.*

Uzavreté 31. decembra 1944.“

Zoznam identifikovaných obetí mesta počas bombardovania v marci 1945

Danyó Vince	Forgács Anna	Tóth Ferenc
Baranyovics Anna	Forgács Ferenc	Hribik Rozália
Somaskövi Dezső	Forgács Teréz	Král Erzsébet
Molnár János	Forgács Tibor	Mrván Apollonia
Sipseki Ferenc	Breznóczky Ilona	Blahó Erzsébet
Kőhegyi Erzsébet	Buday Ibolya	Helena Machola
Psenák János	Dr. Lengyel István	Mészáros Zsuzsanna
Szombat Piroska	Bezenek József	Mészáros Ágnes
Prihoda János	Gátszegi József	Mészáros Jánosné
Miklósi Károly	Zákány Lajos	Fehér Margit
Bresztyák István	Like István	Szonn Józefné
Zajacsek Mária	Vas József	Juhász József
Hlavicska Lajos	Lievaczsky Arthur	Juhász Margit
Barci Pál	Czuczor Anna	Gyenes Pál
Majzon Julianna	Kiripolszky János	Illing Jozefa
Váczy Zsuzsanna Julianna	Jakab Mária	Gallo Mária
Arányi László	Tárczny Mária	Zoltvány Ferenc
Zemko József	Rozsnyó Valeria	Streba Matild
Ficza Imre	Pavlicsek Károly	Biztos András
Ficza Imre junior	Kollár Károly	Balogh István
Föhrrer Gyula	Petrányi Jenő	Gondzsala István
Föhrrer Mária	Sipeki Ferenc	Vida Ferenc
Pozsgay Katalin	Kurucz Pál	Balázs András
Hauspek Károly	Tódor György	Kovács Anna
Ördögh Miklós	Gránszky Julianna	Jólonyi József
Csicsmics Erzsébet	Pridalkó Ilona	Kopács Győző
Csicsmics Borbála	Pridalkó Gyula	Rémes Ferenc
Majnik Mária	Pridalkó Irén	Mészáros Margit
Dikan Károly	Pridalkó Eva	Markovics Károlyné
Madura Andor	Kampfmüller Imre	Markovics Györgyike
Ritter Franciska	Stétz Miklós	Mihók Julia
Kovacsich Géza	Dvorszky Ilona	Markovics Györgyi
Kovacsich Rudolf Dezső	Bucsányi István	Nehánszky Erzsébet
Kovacsich Csaba Jenő	Patyi Mária	Czingel Katalin
Kovacsich Pál	Osztatni Lajos	Czingel Péter
Brezánszky Mária	Járemkiewicz László	Jaross László

Mellen Ilona
Breznóczky Ilona

Prohászka Robert
Prohászka Olga Zsafia

Fucsik Ferenc
Ficza József

Príslušníci maďarského vojska, zabití počas bombardovaní Nových Zámkov

Búzás Imre
Cirják István
Fakó Imre
Koós János
Nagy Imre
Huszár Imre
Tekse Ferenc
Uhlis János
Kovács Károly

Sipos Dénes
Vámosi Zoltán
Szakály János
Svandrik Antal
Huszár Pál
Tóth József
Fekete István
Bódy János
Papp Lajos

Kotonco József
Hentak Imre
Tóth
Lukács János
Horváth Vilmos
Kovács János
Vrba Pál
Lovász Ferenc

Príslušníci nemeckého Wehrmachtu, zabití počas bombardovaní Nových Zámkov

Franz Gruber
Erik Grutmann
Gustav Glatzer
Gustav Herbig
Adam Hussendörfer
Robert Huckert
Leopold Haselberger
Friedrich Hartig

Jakab Horst
Jozef Krutmann
Valter Knapp
Henrich Krause
Jozef Kermer
Friedrich Kalthaus
Heinz Löhr
Johann Langs

Hermann Mayer
Helmut Putse
Jozef Puraner
Adolf Schebesch
Rudolf Straube
Anton Schimeisen
Hermann Stole
Mathias Zehente

Ešte aj 19. mája 1945 sa pochovávali neznámi maďarskí a nemeckí vojaci – obeť bombardovania 14. marca 1945.

A ešte zápis v Kronike mesta Nové Zámky, rok 1945:

„V novembri 1945 bola nájdená nevybuchnutá bomba na pozemku katolíckeho kruhu. Dva občania mesta Jozef Suchoň a Ján Bodoki sa podujali za symbolickú odmenu po 1 000 Kčs bombu zneškodniť. Mali šťastie. Z bomby odstránili rozbušku a zbytok zlikvidovali.“

Záverečná poznámka: Pri štúdiu získaných podkladových materiálov bolo zistených niekoľko rozdielnych údajov o totožných udalostiach. Pokiaľ to bolo možné, údaje boli skorigované. Niektoré okolnosti, vychádzajúce z pamäti obyvateľov alebo oficiálnych dokumentov, sú uvedené v pôvodnej, neopravenej forme. Ide napr. o počet a druh použitých bômb, časové údaje atď. Preto prosím o tolerovanie týchto rozdielností. Vznikli v ťažkej dobe, keď ľudia umierali po stovkách.

Podakovanie:

Autor tejto práce ďakuje vedúcemu Odboru vzdelávania, kultúry a športu Mestského úradu v Nových Zámkoch Ing. Tiborovi Deákovi za umožnenie prístupu do *Kroniky mesta Nové Zámky*.

Významnú pomoc poskytli pracovníci Múzea Jána Thaina v Nových Zámkoch pani Marta Kasášová a pán Ladislav Vincze. Zvlášť ďakujem vedeniu Múzea J. Thaina za možnosť

preštudovať policajné hlásenie z 9. októbra 1944 a za cenné dokumentárne fotografie, ktoré s dovolením vedenia múzea uvádzam.

S mimoriadnou ochotou mi poskytol veľmi cenné podklady o obetiach bombardovaní Rímskokatolícky farský úrad Nové Zámky, ktorému aj touto cestou ďakujem.

Mimoriadne cenný podkladový materiál mi poskytla publikácia pánov Petra Kaššáka a Mariána Hrodegha *KONEČNÁ ZASTÁVKA SLOVENSKO*.

Faksimile policajného hlásenia o bombardovaní Nových Zámkov 7. 10. 1944

M.kir.rendőrség érsekújvári kapitánysága

3074/1944. szám

Tárgy: Érsekújvár, m. várost ért ellenséges légitámadásról kárjelentés

KÁRJELENTÉS:

Érsekújvár, m várost ért ellenséges légitámadás kezdeti időpontja 1944 október hó 7 én 13 óra 45 perc. Az ellensége légitévékenység időtartalma: 80 perc.

A riadó ideje 1944 október hó 7-én 12.óra 31 perctől 15.óra 30 percig.

Az ellenséges repülőgépek száma: Hullámonként 19–21 nehéz bombázó. A támadás± 5 hullámban történt. A támadás illetve a riadó alatt a város fölött itteni magálapítás szerint, 104 négymotoros angol-amerikai nehéz bombázó és 28 vadász repülőgép szállt el.

A ledobott bombák fajtája: romboló bombák, gyújtó, gáz, világító bomba stb. Robbanás gyanus használati tárgyak, játékszerek ledobása nem történt.

A ledobott bombák kissébb méretűek, k.b. 100–200 kg. sak lehettek. Szakértői megállapítás ezekről ezideig, szakértő hiányában ne történt.

A város területére és közvetlen határába közvetőleges– megállapítás szerint 6–700 bomba hullott.

A város területén ezideig 51 felnem robbant bomba található. A légi riadó megszűnése után körülbelül 17.30 órakor futár útján Komáromból távbeszélőn a M.kir.II. légó kerületi par.ságutján a H.M.35 osztálytól tűzszerész kiküldését kértem. Tűzszerész ezideig nem érkezett. Kérésemet ,944 okt.9-én reggel távirati uton megismételtem. A fel nem robbant bombák helyét megjelölttem, élő személyek eltávolítása után a fel nem robbant bombák közelében levő tartozkodást megtiltottam.

Rombolások: a/Teljesen leégett 5 földszintes, 1 emeletes épület,

b/Súlyos tüzkárt szenvedett: 1 emeletes épület,

c/Használhatatlanságig rombadölt 136 földszintes, emeletes épület,

d/Lakhatatlanságig megrongálódott, légnymástól, részbeni találattól 133 földszintess, 8 emeletes épület.

e/Könnyebb, általában tetőzetén légnymástól megsérült kb. 70 épület.

Hajléktalanná vált kb.500 család, összesen kb.1200–1300 fővel. A hajléktalanná váltakközül a kárjelentés kiállításának időpontjáig szűkéglakásokban illetve a város területén lévő házakba összes kibombázottak elhelyezést nyertek.

A halottak száma ezideig csak hozzávetőlegesen nyert megálapítást.
Férfi halott kb. 100, nő kb. 130, 16 éven aluli fiugyermek ezek közül kb.
25, 16 éven aluli leány gyermek kb.30.

A kárjelentés kiállításáig felszínre került halottak közül mint egy
200 magyar személy, benne 14 magyar katonával, míg 30 német katona. A romok
és földhányások, törmelék alól a halottak kiemelése, kiásása folyamat-
ban van.

Súlyosan sebesültek, sérültek száma 134 fő, Ezekből férfi 56, nő 45,
16 éven aluli fiu: 15, 16 aluli leány: 9.

Könnyen sérültek száma kb. 80 fő.

A sérültek közül kórházban nyert elhelyezést és még jelenleg is
a kórházban van: 83 fő.

Anyagi kár összegszerűleg ezideig megállapítható nem volt.

A támadó repülőgépek sajnos léghárító tüzgépek által tűz alá nem
kerültek. Érsekújvár, m.város területén léghárító tüzeszközük fölállít-
va nem voltak. Az ellenség támadása, bombavetése kb. 2–3000 méter magas-
ból történt. Alacsony támadás, zuhanás nem volt. Ellenséges repülőgép le-
szálás vagy lezuhanás a város területén, annak környékén nem történt.

Az ellenséges bombatámadás a város északi területén fekvő
pályaudvar és annak közvetlen környékére összpontosult. Ettől függetle-
nül 2 hullámban a város belsejében is mint egy 10–12 helyen történt bom-
bázás. A bombatámadás alkalmával a pályaudvaron 15 szerelvény tartózko-
dott. Ezek között volt amely szénrel, lőszerrel, kötszerrel, német ha-
dianyaggal volt telítve. A szerelvények zöme a támadás következtében
leégett. A tüzet a pályatesten lévő olajszerelvény okozta. A tűz oltására
a rendelkezésemre álló motorfecskendőket bevettem, azonban vízhiánya
az ismétlődő életveszélyes robbanások miatt csupán a tűz tovaterje-
dését sikerült meggátolnom. A tűz oltásához Szenc és Nagysurány köz-
ségéből kaptam egy-egy motoros fecskendővel segítséget.

A halottak száma azért emelkedett illetve hatványozott, mert a
leesett bombák a földszintes házak légo pincéit majd mindenhol bedöm-
tötte.

A kárelhárítás és mentési munkálatokat a támadás után azonnal
megkezdtem.

A fel nem robbant bombák késedelmes hatálytalansága a mentési
és rom eltakarítási munkálatokat hátráltatja. Villányszolgáltatás a há-
lózatok rombolása miatt megszűnt. Távbeszélő, posta és táviró forgalom
szünetel.

Érsekújvár 1944 évi október hó 9-én.

A város légoltalmi parancsnoka:

Dr. vitéz Lengyel István

M.kir.rendőrtanácsos, a kapitányság vezetője.

Ďakujem vedeniu Múzea Jána Thaina v Nových Zámkoch za prístup k originálu tohto po-
licajného hlásenia.